

Naar Oostenrijk

ANNA VAN VEENENDAAL

In 1949 kunnen we eindelijk op reis naar het land van mijn moeder. Twee eerdere pogingen zijn mislukt, de laatste door het uitbreken van een polio-epidemie. De familie ver over de bergen was toen al bezig het geslachte schaap te braden. Maar nu gaan we echt. Mijn moeder heeft haar familie elf jaar niet meer gezien. Na de oorlog zijn kort na elkaar haar ouders overleden, beide berichten werden gebracht door een als telegrambesteller in zwart leer vermomde doodsengel, die met brullende motor de straat binnenvloog, voor onze deur stopte en luid belde om zijn huiveringwekkende papier te kunnen afgeven.

Als de taxi is volgepakt met onze koffers komt een overbuurvrouw aangerend met een zelf gehaakt boodschappennet vol lekkere dingen: gekookte eieren, hoestbonbons, lollies, broodjes, koekjes, fruit. En dan als bij toverslag staan ineens andere burens voor hun deuren om te zwaaien. Ze begrijpen hoe belangrijk deze reis voor ons is.

We hebben geen ligplaatsen, we moeten de nacht zittend doorbrengen. Terwijl we ons nestelen vertaalt mijn vader de onbegrijpelijke teksten op de bordjes die in onze kamer voor een nacht aan de wanden hangen. Mijn moeder is nauwelijks aanspreekbaar, ze kijkt naar buiten, glimlachend maar de tranen biggelen over haar wangen.

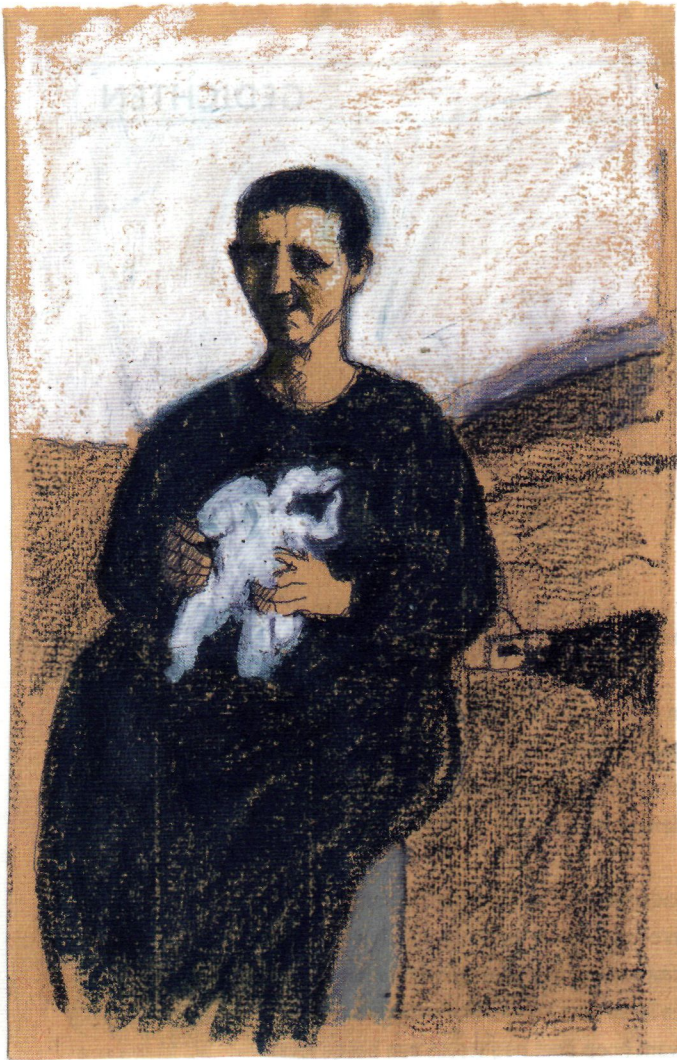
Vanuit de trein kun je zien dat er oorlog is geweest. De steden zijn kapot, overal liggen bergen puin. Bij iedere controle van reisbesccheiden en paspoorten krimpt mijn moeder in elkaar, steeds bergt ze haar Nederlandse paspoort op als betreft het een kroonjuweel. En dat is het voor haar ook, begrijp ik vanaf deze dag. Het bezitten van een paspoort is een groot goed. Met een paspoort ben je iemand met een eigen land, iemand die een thuis heeft. Het wordt donker terwijl de trein nu eens raast, dan weer sukkelt en soms stopt op schaars verlichte stations waar mensen met armoedige kleren en afgebeulde koffers instappen. Ik lees de namen van de stations, Keulen, Neurenberg, Regensburg. We zien mensen die bij een flakkerend lichtje in een kamer zonder dak

Illustratie: Anna van der Burg.

koken op een open vuur en dat doet me ondanks mijn medelijden denken aan de avonturenboeken die ik, in plaats van die vreselijke meisjesboeken, graag lees.

Eindelijk, eindelijk komen we in Oostenrijk aan. De trein stopt in Linz, waar we tussen het puin door naar het hotel lopen terwijl mijn moeder voortdurend geschokte kreten slaakt: 'Mijn God, mein Gott, wat hebben ze gedaan, alles kapot.' Maar het hotel heeft nog prachtige trappen die rond lopen als een slakkenhuis, en op de bedden liggen enorme dekbedden met veren. We kunnen niemand verstaan, maar iedereen is erg vriendelijk. Omdat de volgende dag een zondag is gaan we naar de kerk, waar alles is zoals thuis. Het altaar, de godslamp, de beelden, de bloemen en

de priester die net als thuis dominus vobiscum zegt. 'Dominus wo bist Du,' grapt mijn moeder later wel eens als ze goedgehumeurd is. Maar nu is ze stil.

Bergen

Weer stappen we een trein in. In de wagons met de houten banken hangt een sterke gasachtige geur, die we niet kennen en waar we draaijerig van worden. Iedereen die tegen je praat ruikt ernaar. De mannen en de jongens in de trein dragen leren broeken, korte en kuitlange. Veel mannen hebben een jasje met één lege mouw of een broek waaruit geen voet maar een stok te voorschijn komt. Niemand draagt een pak met een stropdas. Achter de raampjes zweven traag de bergen voorbij. Er staan kerkjes met uivormige torentjes op en huizen als witte taartjes met gouden strepen en ook roze huizen, groene, gele en blauwe. Vrouwen werken op het land in lange jurken en met hoofddoeken op. De schuren hebben houten daken die glimmen als goud. We zitten te suffen op onze koffers in het gangpad. Mijn moeder had een goede indruk op de familie willen maken met onze nette, witte jurken, witte haarstrikken en sokjes, maar we zijn smerig van

het stof en het naar buiten kijken door het open raam waar rook van de stoomlocomotief langs jaagt. Als we een tunnel ingaan fluit de trein verschrikt.

Maar dan zijn we er. Op het perron staat een mevrouw in een zondagse, voor de tijd van het jaar veel te warme jas. Ze barst in tranen uit als ze ons ziet. Naast haar staat een jongetje, dat zal ons neefje Wilhelm zijn, hij is net zo in de war als wij door die huilende, elkaar omarmende moeders. Hij heeft een hoedje op en een stijf boeketje in zijn hand. Ik wil nu eigenlijk wel weer naar huis, maar tante drukt ons, ineens vrolijk, tegen haar jas en ze spreekt Nederlands. Raar Nederlands, maar we kunnen het verstaan.

In optocht, de koffers in bolderkarren, lopen we naar het huis van oom en tante, door de tuin met fruitbomen, en de veranda met wijnranken, waar een omaatje met net zoveel rimpels als ons omaatje van de foto, ons verwelkomt. En dan wordt het feest. Tante zet haar hoed af om een feestmaal te bereiden. Ze bakt schnitzels, haalt de eironde aardappelen door een oliebad met peterselieblaadjes, ze bakt een Topfenstrudel en ze praat met mijn moeder. Niets versta ik van wat die twee vrouwen bespreken terwijl ze steeds in tranen uitbarsten en dan weer verder bakken en braden.

Het roze en geel gestucte huis, dat oom zelf heeft gebouwd, heeft dubbele ramen, per kozijn klap je er vier uit, het lijken wel vleugels van een groot insect. 's Avonds speelt oom citer op de veranda. Hij leert ons een liedje: Es klappert die Mühle am rauschenden Bach, klip klap, klip klap, klip, klap.

De kinderen in de straat hebben op twee na geen vaders, die zijn gesneuveld net als de mannen van mijn moeders nichten Rosa, Klara, Annerl. Ik denk lang na over het woord 'gesneuveld', de klank lijkt niets met de inhoud te maken te hebben. ■

